

Истраживање о локалним јединицама
пословног субјекта

Садржај

Уводне напомене	1
Циљ истраживања.....	1
Референтна тачка (период посматрања)	1
Дефиниције основних појмова.....	1
1. Локална јединица.....	1
2. Делатност	2
3. Статус активности	3
4. Датум почетка активности.....	3
5. Датум престанка активности.....	3
6. Број радника	4
7. Специфични случајеви	5
8. Списак делатности које се најчешће обављају као помоћне.....	7
9. Случајеви у којима се делатности не сматрају помоћним	8

Уводне напомене

На основу Закона о званичној статистици („Службени гласник РС“, број 104/09, од 16. децембра 2009), Републички завод за статистику формира, одржава и развија Статистички пословни регистар (чл. 8 и 37). Статистички пословни регистар (у даљем тексту: СПР) је база података која садржи све регистроване правне јединице (у свим правним формама, односно облицима организовања важећим у Републици Србији) и, на основу њих, изведене статистичке јединице.

Статистичке јединице (или јединице посматрања) јесу јединице на основу којих се спроводе статистичка истраживања о различитим економским или друштвеним појавама. Статистичке јединице, које прати Републички завод за статистику, усклађене су са међународним стандардима и регулативама Европског статистичког система.

Сврха СПР-а јесте искључиво интерне природе (Закон о званичној статистици, „Службени гласник РС“, број 104/09, од 16. децембра 2009, члан 38), тј. он се користи **само за потребе спровођења статистичких истраживања**.

СПР из низа административних извора (Агенција за привредне регистре, Пореска управа итд.) преузима податке о регистрованим правним лицима и предузетницима које користи за креирање статистичких јединица.

Једна од статистичких јединица је и **локална јединица**. Као јединица посматрања локална јединица се употребљава у различитим пословним и економским статистикама и за израду регионалних рачуна.

Планом званичне статистике за 2019. годину („Службени гласник РС“, број 105/18) предвиђено је спровођење Истраживања о локалним јединицама пословног субјекта. Ово истраживање је од битног значаја за СПР и пословне статистике уопште због тога што је то једини начин да се дође до података о свим локацијама (локалним јединицама) и делатностима локалних јединица изабраних пословних субјеката, као и о броју радника распоређених по категоријама запослености у оквиру делатности у којима су ангажовани.

Циљ истраживања

Истраживањем локалних јединица пословних субјеката Републички завод за статистику долази до информација о њиховим географским карактеристикама – просторном размештају и економским карактеристикама. Истраживањем се добијају подаци о локацијама на којима пословни субјекат обавља делатност/и, делатностима које обавља, као и о броју радника према категоријама запослености (у радном односу, ван радног односа и „изнајмљени“ радници) у тим делатностима.

С обзиром на то да не постоји административна евиденција која би садржала неопходне информације о локалним јединицама, Републички завод за статистику спроводи ово истраживање у складу с Планом и Програмом званичне статистике.

Референтна тачка (период посматрања)

Подаци о локалним јединицама, броју радника, делатностима и осталим обележјима односе се на текуће стање (односно на датум који је најприближнији дану када се уносе подаци и за који пословни субјект може да пружи тражене информације).

Дефиниције основних појмова

1. Локална јединица

Локална јединица је део пословног субјекта на географски одређеној локацији (улица и кућни број, уколико постоје) на којој пословни субјект обавља активност и у којој, у периоду посматрања, ради барем један радник (у некој од категорија запослености – у радном односу, ван радног односа, изнајмљени радници). Седиште пословног субјекта такође представља локалну јединицу. Локална јединица може бити: радионица, фабрика, погон, продавница, магацин, канцеларија, рудник, депо итд.

Два критеријума за идентификовање локалне јединице су:

- географски одређена локација, односно улица и кућни број, уколико постоје, а у подручјима која немају развијен адресни систем назив насеља и ознака „ББ“ за кућни број);

- да у њој ради барем један радник, са скраћеним или пуним радним временом.

Изузетак од овог правила јавља се код локалних јединица које представљају регистрована седишта холдинга – оне се такође воде као локалне јединице, чак и ако су само домицилне адресе без икакве реалне активности, и ако нико ту не ради. Уколико таква локална јединица није седиште холдинга – тада се као локална јединица седиште одређује она јединица у којој је смештена управа пословног субјекта.

Постојање локалне јединице није условљено њеном формалном регистрацијом у неком примарном регистрационом органу (огранак и сл.). Циљ јесте да се прикупе информације о свим локацијама на којима пословни субјекат обавља делатност. На истој локацији може се обављати више делатности.

Без обзира на то колико се делатности обавља на једној локацији, та локација у оквиру пословног субјекта чини једну локалну јединицу.

За статистику је важно да располаже подацима о свим локацијама на којима одређени субјект обавља пословне активности. У случају да пословни субјект обавља делатност нпр. у улици „Н...М...“, на два кућна броја, рецимо 22 и 37, то су две локалне јединице, према наведеним критеријумима за идентификовање локалне јединице.

Локална јединица такође може обављати и само помоћне делатности за потребе пословног субјекта.

Ако радник ради на више места (одржавање или надгледање) или код куће, у таквим случајевима локална јединица је место одакле долазе инструкције-упутства за рад или одакле је рад организован.

Локална јединица требало би да буде смештена у оквиру **трајне или полутрајне грађевине** (зграде).

Врсте локалних јединица:

Локална јединица – седиште

Локална јединица – седиште, јесте локална јединица у којој је смештен центар управљања пословног субјекта.

Иако локална јединица – седиште, најчешће одговара регистрованом седишту пословног субјекта, постоје и другачији случајеви и тада се треба држати горе наведене дефиниције. Сваки пословни субјект мора имати макар једну локалну јединицу – локалну јединицу седиште. Пословни субјект не може бити без седишта, нити може имати два или више седишта. Подаци који се дају за локалну јединицу седиште односе се само на ту локацију. У случају да пословни субјект обавља делатност само на тој локацији (тј. нема других локалних јединица), тада се подаци односе и на пословни субјект у целини.

Постоје случајеви да у регистрованом седишту (у АПР-у) нема радника, или су ту само повремено и не обављају никакву активност, а да је пословни субјект (привредно друштво) активан. Као локална јединица – седиште, одређује се она локална јединица у којој је смештен центар управљања за то привредно друштво.

Локална јединица која није седиште

Сви остали издвојени делови пословног субјекта на другим локацијама (на територији Републике) јесу локалне јединице – не седишта.

2. Делатност

Делатност се обавља кад су опрема, рад, производне технике, информационе мреже и производи организовани на такав начин да воде до стварања конкретних добара или услуга. Сваку делатност одређују три елемента: ресурси који улазе у процес производње, сам процес производње и добијени производ (добро или услуга).

Не постоји директна повезаност између делатности и занимања. То значи да радници различитих занимања могу обављати исту делатност.

У локалној јединици се узимају делатности које се заиста обављају у локалној јединици, чак и ако су помоћне у оквиру пословног субјекта.

Регистрована делатност

То је делатност (делатности) коју пословни субјект (привредно друштво, јавно предузеће и остали) пријављује приликом регистрације у органу који је надлежан за регистрацију.

Статистичка делатност

Регистрована и статистичка делатност се не морају подударати. У статистичком систему, самим тим и у овом истраживању, **прати се статистичка делатност, а то је делатност коју пословни субјект реално обавља.**

Статистичке делатности је могуће поделити на две врсте у зависности од односа према тржишту и то су: тржишне делатности и помоћне делатности. Делатности су тржишне уколико се њени резултати тј. производи или услуге реализују на тржишту. Претежна делатност се одређује искључиво из скупа тржишних делатности.

За разлику од тржишних, помоћне делатности служе за интерну употребу, тј. омогућавају обављање тржишних делатности.

Помоћна делатност

Већина пословних субјеката не може да обавља тржишно оријентисане делатности ако не ангажује један број радника на пословима и задацима који се третирају као тзв. помоћне делатности. То су обично **рачуноводство, саобраћај, складиштење, набавке, оправке и одржавање** и сл. Помоћне делатности нису тржишно оријентисане него служе као помоћ (подршка) тржишно оријентисаним делатностима. То значи да добро или услуга помоћне делатности нису намењени за употребу изван пословног субјекта.

Резултати (производи) помоћних делатности улазе у састав финалног производа тржишне делатности пословног субјекта.

Нису ретки случајеви да локална јединица у потпуности обавља помоћне делатности за пословни субјект у целини.

С обзиром на то да помоћне делатности не дају директан допринос бруто домаћем производу, њихово праћење треба поједноставити. Уколико се утврди да се на локацији обавља једна или више помоћних делатности, тада је довољно све помоћне делатности свести на једну и доделити јој одговарајући шифру делатности, као и индикатор да је делатност помоћна. Запослени из свих помоћних делатности збирно се приказују у тој једној помоћној делатности.

Изузетак је продаја на мало сопствених производа, која по дефиницији представља помоћну делатност. Због значаја праћења трговинске делатности, њу је неопходно увек приказати као помоћну делатност. Дакле, у случају да на локацији постоји још помоћних делатности уз трговину на мало сопственим производима, њих треба приказати према принципу наведеном у претходном пасусу уз посебно приказану и трговинску делатност.

3. Статус активности

Статус економске активности означава да ли је нека локална јединица економски активна, тј. да ли обавља производњу добара или услуга за коју је основана. Као показатељ економске активности узима се постојање/непостојање радника који реално раде на локацији, у некој од делатности пословног субјекта.

Статус економске активности има три модалитета:

- Локална јединица је **активна** уколико на тој локацији најмање један радник реално ради у некој делатности.
- Локална јединица је **неактивна** у случају да се привремено или на неодређен период на тој локацији не обавља делатност. На оваквим локацијама могу се формално водити радници који реално не раде (иако могу бити и физички присутни).
- Локална јединица је **угашена** када на тој локацији пословни субјект трајно не организује ниједну пословну активност или када је та локална јединица продата или изнајмљена другом пословном субјекту.

4. Датум почетка активности

Односи се на економску активност. Означава датум када је локална јединица почела да обавља делатност. Овај датум може бити исти или каснији од датума регистрације. Свака локална јединица мора имати датум почетка активности. Уколико нема информација о тачном датуму, уноси се најближи датум који је познат испитанику.

5. Датум престанка активности

Односи се на економску активност. Означава датум када јединица престаје да обавља делатност. У случају престанка активности, локална јединица мора имати један од следећих статуса активности: јединица је неактивна или је затворена (угашена). Уколико нема информација о тачном датуму, уноси се најближи датум који је познат испитанику.

6. Број радника

Број радника који раде у локалној јединици (одређеној конкретној локацији пословног субјекта) треба разврстати у три категорије: запослени у радном односу, ван радног односа и „изнајмљени радници“.

Запослени у радном односу. Под појмом запослени у радном односу подразумевају се лица која имају формално правни уговор о запослењу, односно заснован радни однос са послодавцем на одређено или неодређено време, без обзира на то да ли раде пуно радно време или краће од пуног радног времена, лица која послове директора обављају по уговору о правима и обавезама директора, као и лица која обављају самосталне делатности или су оснивачи привредних друштава или предузетничких радњи. На основу Уредбе о садржини, обрасцу и начину подношења јединствене пријаве на обавезно социјално осигурање, јединствених методолошких принципа и Јединственог кодекса шифара за унос података у јединствену базу Централног регистра обавезног социјалног осигурања, односно Јединственог кодекса шифара, садржаног у њој, под запосленима у радном односу у овом истраживању подразумевају се следеће шифре:

- 101 – лица у радном односу, односно запослени у привредном друштву, код предузетника, другом правном лицу, државном органу, органу јединице локалне самоуправе и цивилна лица запослена у војсци, војним јединицама или војним установама;
- 104 – домаћи држављани који су, на територији Републике Србије, запослени код страних или међународних организација и установа, страних дипломатских и конзуларних представништава или код страних правних или физичких лица, ако међународним уговором није другачије одређено, односно ако је такво осигурање предвиђено међународним уговором;
- 105 – страни држављани и лица без држављанства који су на територији Републике Србије запослени код страних или међународних организација и установа, страних дипломатских и конзуларних представништава или код страних правних лица, ако међународним уговором није другачије одређено, односно ако је такво осигурање предвиђено међународним уговором;
- 106 – страни држављани и лица без држављанства који су на територији Републике Србије запослени код страних физичких лица, ако међународним уговором није другачије одређено, односно ако је такво осигурање предвиђено међународним уговором;
- 108 – лица која обављају послове ван просторија послодавца;
- 109 – лица у радном односу, односно запослени који су упућени на рад у иностранство, односно запослени у привредном друштву или другом правном лицу који обавља делатност или услуге у иностранству, ако нису обавезно осигурани по прописима те земље или ако међународним уговором није другачије одређено. Напомена: Придружују се локалној јединици – седиште;
- 110 – изабрана, именована или постављена лица ако за обављање функције остварују зараду, накнаду зараде, односно плату;
- 123 – професионална војна лица;
- 125 – лица која послове директора обављају по уговору о правима и обавезама директора (члан 48 Закона о раду);
- 201 – обављање самосталне делатности – адвокатске;
- 202 – обављање самосталне делатности – занатске;
- 203 – обављање самосталне делатности – уметничке;
- 204 – обављање самосталне делатности – угоститељске;
- 205 – обављање самосталне делатности – трговинске;
- 207 – оснивач односно члан привредног друштва који је засновао радни однос у привредном друштву чији је оснивач односно члан;
- 208 – обављање самосталне делатности – сличне занатској;
- 209 – обављање самосталне делатности – превоза;
- 210 – обављање самосталне делатности – друге делатности у култури;
- 211 – обављање самосталне делатности – новинарске;

- 212 – обављање самосталне делатности – стоматолошке;
- 213 – обављање самосталне делатности – лекарске;
- 214 – обављање самосталне делатности – апотекарске;
- 215 – обављање самосталне делатности – преводачке;
- 216 – обављање самосталне делатности – спортске;
- 217 – обављање самосталне делатности – манекенске;
- 218 – обављање самосталне делатности – финансијске;
- 219 – обављање самосталне делатности – свештеник;
- 220 – обављање самосталне делатности – верски службеник;
- 230 – обављање самосталне делатности – јавни бележник.

Запослени ван радног односа. Под појмом запослени ван радног односа подразумевају се лица која имају формално правни уговор о обављању привремених и повремених послова, послова на основу уговора о делу, ауторског уговора или неког другог уговора без обзира на рок трајања, као и лица која су оснивачи привредних друштава или предузетничких радњи а нису засновали радни однос. На основу Уредбе о садржини, обрасцу и начину подношења јединствене пријаве на обавезно социјално осигурање, јединствених методолошких принципа и Јединственог кодекса шифара за унос података у јединствену базу Централног регистра обавезног социјалног осигурања, односно Јединственог кодекса шифара, садржаног у њој, под запосленима ван радног односа у овом истраживању подразумевају се следеће шифре:

- 113 – лица која у складу са законом обављају привремене и повремене послове ако нису осигурани по другом основу;
- 114 – лица која у складу са законом обављају привремене и повремене послове преко омладинске односно студентске задруге, а имају навршених 26 година живота, односно без обзира на године живота ако нису на школовању;
- 121 – лица која нису држављани Републике Србије, а обављају привремене и повремене послове преко омладинске задруге;
- 206 – оснивач односно члан привредног друштва који у њему ради;
- 221 – лица која обављају послове по уговору са одређеним роком трајања;
- 222 – лица која обављају послове по уговору без уговореног рока трајања.

Изнајмљени радници. Под појмом изнајмљени радници подразумевају се лица која обављају послове у локалној јединици пословног субјекта и за пословни субјект са којим немају формално правни уговор о запослењу, већ наведени уговор имају са другим пословним субјектом, односно агенцијом за запошљавање која обавља делатност из области КД 78 (78.10, 78.20 или 78.30, тј. делатност агенција за запошљавање, делатност агенција за привремено запошљавање или уступање људских ресурса).

7. Специфични случајеви

- Могуће је да један број радника **ради на више локација** повремено (одржавање или надгледање). Тада се сматра да је локална јединица она јединица из које долазе инструкције, радни налози или из које се активност организује и сл.
- Велика и дуготрајна **градилишта**.

Градилишта треба укључити као локалне јединице ако задовоље три следећа критеријума:

1. у време отварања градилишта планирано време градње је преко две године;
2. на градилишту ради више од 50 људи; и
3. највећи део запослених и администрације су из локалне средине.

- **Продаја на мало сопствених производа**

У случају да пословни субјект који **производи** одређени производ има једно или више продајних места (локалних јединица) на којима обавља продају тих производа крајњим потрошачима, тада је то **помоћна делатност**. На нивоу локалне јединице води се шифра делатности одговарајуће трговине на мало са обележавањем индикатора који указује да се ради о помоћној делатности.

- У случају да се у локалној јединици **иста делатност обавља и као помоћна и за тржиште**, тада се разграничење врши по принципу претежности. Уколико није могуће јасно разграничити учешће појединих делатности, тада се делатност сматра као тржишна. Најчешћи пример је продаја сопствених производа и робе исте врсте набављене за продају у неизмењеном стању.
- **Паковање и припрема сопственог производа за продају** представља случај помоћне делатности.
- Случај када **други независни пословни субјект води кантину или ресторан за запослене, или школски ресторан, или услуге чишћења и обезбеђења и слично**.

Уколико је реч о уговору на одређени дужи рок (више од две године) који омогућава сталан распоред запослених из пословног субјекта који реално врши наведене делатности у просторијама које фактички поседује други пословни субјект, тада ће се сматрати да тај пословни субјект који обавља те наведене делатности има своју сопствену локалну јединицу иако просторије које су му додељене припадају другом пословном субјекту. Ти запослени се увек приказују на локацијама пословног субјекта са којим имају закључен формално правни уговор о запослењу, а не као изнајмљени радници пословног субјекта на чијим локацијама раде и са којим њихов (формални) послодавац има закључен уговор о обављању наведених услуга.

- **Шумарство и искоришћавање шумског дрвета** се обично обавља на великим просторима и садржи садњу дрвећа, одржавање и обарање за комерцијалне сврхе. Тим делатностима се често руководи из једне канцеларије која је лоцирана у самој шуми или близу ње. Адреса те канцеларије се користи и као адреса локалне јединице. Ако те операције покривају шумске површине које су раздвојене у простору али које се воде са те једне адресе, све те површине се третирају као једна локална јединица.
- Већина делатности у области **експлоатација руде и камена** односи се на резерве руде и камена које захтевају велике капиталне инвестиције да би могле да се приведу експлоатацији. Руда представља потрошну имовину и резерве тог производа морају бити довољне да би оправдале капиталне издатке и употребу радне снаге у неком дугом периоду. Рудник и локација на коју се доноси извађена руда одговарају дефиницији локалне јединице.
- **Група нафтних бушотина**, коју води исти пословни субјект на истом налазишту, третира се по конвенцији као једна локална јединица.
- У случају вођења и одржавања података о дистрибутивним мрежама – **високонапонских водова, подстаница, гасовода и водовода, пумпних станица и сл.** – према дефиницији локалне јединице, инсталације које не захтевају стално присуство запослених, не сматрају се аутономним локалним јединицама, него припадају јединицама из којих су контролисане.
- Случај када постоје **два географски различита, али доста близу један другом, продајна места трговца на мало**. Ако та два продајна места имају различите адресе, тада их треба третирати као две локалне јединице (чак и ако запослене треба алоцирати између њих на доста арбитраран начин). Ако та продајна места деле исту адресу, тада се сматрају за јединствену продавницу и једну локалну јединицу. Пример за овај случај је када пословни субјект има два или више продајних места у једном великом тржном центру.
- Ако **неколико пословних субјеката обавља своје делатности на железничкој станици**, без обзира на то да ли се те делатности односе на железницу, тада сваки пословни субјект има локалну јединицу на тој локацији. На пример, штанд у хали за куповање карата на станици, који је изнајмио трговац на мало од железничке компаније, представља локалну јединицу тог трговца на мало (или пословни субјект, ако је тај штанд једини који припада том трговцу). Иста правила се примењују и на аутобуским станицама и сличним локацијама.
- **Ваздухоплови и бродови** – барже, теретне барке и остали бродови на унутрашњим воденим путевима не сматрају се аутономним локалним јединицама, већ опремом локалне јединице њиховог власника у њиховој уобичајеној луци или сидришту.
- Персонал који обавља **достављање поште** – поштари, курири и други достављачи сматрају се за запослене у локалној јединици из које добијају задатке.
- **Хотел, са свим припадајућим објектима (ресторан, бар и сл.)**, у којем се обављају различите делатности на истој адреси, а који је у власништву истог пословног субјекта, *сматра се једном локалном јединицом*.

- **Запослени од стране различитих агенција за запошљавање, који раде на основу уговора** на локацији другог пословног субјекта, не конституишу посебну локалну јединицу агенције за запошљавање (делатности 78.10, 78.20 и 78.30). У тим делатностима ради релативно мали број запослених, док остали (формално запослени у агенцији) обављају сасвим друге делатности. У овом истраживању они се третирају као радници пословног субјекта на чијој локацији раде. Ти запослени се воде под категоријом запослености „Изнајмљени радници”.
- **Ако** локална јединица – седиште, има шифру делатности **64.20 – Делатност холдинг компанија**, тада је могућ случај да је број запослених једнак нули и да је локална јединица активна.
- **Јавна** комунална предузећа **градске пијаци** не спадају у неку од делатности трговине на мало него у делатност изнајмљивање властитих или изнајмљених некретнина и управљање њима (68.20).
- **Продаја на штандовима, путујући трговци.** Уколико пословни субјект поседује фиксне штандове који су постављени на удаљеним различитим пијацама и локацијама, сви ти штандови ће се сматрати посебним локалним јединицама. У случају кад пословни субјект руководи са више мобилних штандова и мобилних трговина, које по дефиницији нису перманентно смештене ни на једној локацији, те активности треба да буду покривене само једном локалном јединицом која је лоцирана на адреси његовог пребивалишта, или на његовој пословној адреси уколико је има. Случај пословног субјекта који обавља делатност трговине на мало путем путујућих трговаца од места до места сматраће се једном локалном јединицом, која је лоцирана на адреси његовог пребивалишта, или на његовој пословној адреси уколико је има.

8. Списак делатности које се најчешће обављају као помоћне

Шифра КД	Назив делатности КД
45.20	Одржавање и поправка моторних возила
49.41	Друмски превоз терета
52.20	Пратеће активности у саобраћају
52.21	Услугне делатности у копненом саобраћају
62.01	Рачунарско програмирање
62.03	Управљање рачунарском опремом
62.09	Остале услуге информационе технологије
69.10	Правни послови
69.20	Рачуноводствени, књиговодствени и ревизорски послови; пореско саветовање
70.10	Управљање пословним субјектом
70.22	Консултантске активности у вези с пословањем
73.10	Рекламирање
73.20	Истраживање тржишта и испитивање јавног мњења
74.30	Превођење и услуге тумача
81.21	Услуге редовног чишћења зграда
81.22	Услуге осталог чишћења зграда и опреме
81.29	Услуге осталог чишћења
82.11	Комбиноване канцеларијско-административне услуге
82.19	Фотокопирање и друга канцеларијска подршка
82.92	Услуге паковања
82.99	Остале услужне активности подршке пословању

Напомена

Треба водити рачуна о следећем:

- Списак није свеобухватан у смислу да могу постојати делатности и изван овог списка које локална јединица може обављати као помоћне делатности, тј. само за потребе комерцијалних делатности – делатности чији производи и услуге излазе на тржиште.
- Уколико јединица која обавља неку од делатности са овог списка излази на тржиште, то не спада у помоћну делатност (осим продаје сопствених производа, која се третира како је горе наведено), него представља уобичајено бављење пословном активношћу.

9. Случајеви у којима се делатности не сматрају помоћним

Следеће делатности се не сматрају помоћним делатностима:

- производња робе или рад којим се остварују **инвестиције у основна средства** – посебно, **грађевински радови за сопствени рачун**;
- производња производа, који пословни субјект делом **продаје на тржишту**, а делом се користи као ресурс за даљу производњу;
- **производња енергије** (интегрисана станица за производњу енергије или сл.), чак и ако се троши у потпуности у оквиру вршења тржишних делатности пословног субјекта;
- **продаја робе у неизмењеном стању**;
- **истраживање и развој**.

© 2019 Републички завод за статистику | www.stat.gov.rs | 11050 Београд, Милана Ракића 5 | Тел.: 011 24 12 922

Статистички пословни регистар

